

3. Авакян Т. А. Верховенство права як основоположний принцип державної політики у сфері внутрішніх справ. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. № 2 (10). 2015. С. 124-132.

4. Ковалів М. В. Форми взаємодії органів внутрішніх справ і громадськості у сфері охорони громадського порядку. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2,11. Серія юридична. С. 179-187.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-589-4-30>

**ВПЛИВ КРИМІНОЛОГІЧНО ЗНАЧУЩИХ ОЗНАК
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЩО ВИЗНАЧЕНЕ
У СТ. 368 КК УКРАЇНИ, НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВООХОРОННОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Пушкар Олег Анатолійович

кандидат юридичних наук,

докторант кафедри кримінального права і процесу

Державний податковий університет

м. Ірпінь, Україна

Актуальність дослідження кримінологічних особливостей злочинів, пов'язаних із прийняттям пропозиції, обіцянки або одержанням неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 Кримінального кодексу (КК) України), зумовлена їхньою значною суспільною небезпекою, системним характером та впливом на функціонування державних і муніципальних інститутів, включаючи правоохоронні органи та суди. Зокрема, у період 2012–2025 рр. прослідковується ряд змін у законодавчому регулюванні корупційних правопорушень, а також формування нових тенденцій у їхньому поширенні та розслідуванні, у тому числі щодо діяльності, пов'язаної з впливом на цей процес правоохоронних органів.

Передусім, варто зауважити, що кримінологічно значущі ознаки злочинів, що стосуються прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, – це характеристики, які дозволяють оцінити рівень суспільної небезпеки, динаміку та тенденції цих правопорушень у контексті запобіжної діяльності спеціально-кримінологічного запобігання зазначеним злочинам.

Як з цього приводу слушно зауважив М. І. Фіалка, даний аналіз охоплює опис специфічних ознак злочинності як суспільного явища,

який базується на оцінці її кількісних і якісних параметрів, що вкрай важливо для організації протидії кримінальним правопорушенням, що визначені в ст. 368 КК, з боку правоохоронних органів [1, с. 244].

За результатами проведеного у цій роботі дослідження, а також науково обґрунтованих висновків з цього питання [2, с. 19-25], слід дійти висновку, що кримінологічно значущі ознаки злочинів, які стосуються прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, можна, з урахуванням потенційних можливостей суб'єктів правоохоронної діяльності, класифікувати на:

1. Об'єктивні ознаки – за:

а) характером суспільної небезпеки злочину: корупційне правопорушення, що порушує принципи справедливості, законності та доброчесності у сфері державного управління;

б) способом вчинення: як правило, прихований, із використанням завуальованих схем (наприклад, переказ коштів через посередників, фіктивні договори тощо);

в) місцем вчинення: найчастіше корупційні злочини вчиняються в органах державної влади, місцевого самоврядування, правоохоронних структурах, судовій системі, медичних та освітніх установах;

г) розмір неправомірної вигоди: може варіюватися від незначних сум до мільйонних хабарів, що впливає на кваліфікацію злочину (дрібна, значна чи особливо велика вигода).

2. Суб'єктивні ознаки – за:

1) мотивами злочину: найчастіше корисливі або кар'єристські, хоча можуть бути зумовлені зовнішнім тиском або корупційними традиціями в установі;

2) метою злочину: отримання матеріальних чи нематеріальних благ (гроші, майно, послуги, привілеї, кар'єрне зростання тощо);

3) формою вини: завжди умисна, адже службова особа усвідомлює протиправний характер своїх дій.

3. Соціально-демографічні характеристики суб'єктів злочину – за:

– посадовим статусом: злочини найчастіше вчиняють службові особи, наділені владними повноваженнями;

– віком та професійним досвідом: найбільш корумпованими виявляються особи середнього та старшого віку (30-60 років), які мають значний досвід роботи та розгалужені зв'язки;

– статтю: переважають чоловіки, проте серед працівників бюджетної сфери (освіта, медицина) значна частка корупційних правопорушень припадає на жінок.

4. Кримінологічна характеристика потерпілих – за:

– фізичним станом громадян: звичайні люди, які змушені давати хабарі для отримання послуг (медичних, освітніх, дозвільних);

– юридичними особами: компанії, які використовують корупційні схеми для отримання держзамовлень чи ліцензій;

– приналежністю до державної власності: саме держава та її органи, підприємства та установи потерпають від розкрадання бюджетних коштів і підриву їх авторитету.

5. Тенденції розвитку злочинності за ст. 368 КК України – за:

– збільшенням кількості виявлених злочинів завдяки посиленню антикорупційного законодавства та підвищенню ефективності діяльності правоохоронних органів [3];

– ускладненням корупційних схем із використанням криптовалют, офшорів, довірених осіб;

– посиленням міжнародної співпраці в питаннях боротьби з корупцією (зокрема, шляхом впровадження рекомендацій ОЕСР, GRECO).

Саме ці ознаки допомагають розуміти механізми вчинення корупційних злочинів та розробляти у зв'язку з цим ефективні заходи протидії з боку правоохоронних органів, особливо в умовах воєнного стану в Україні та підвищеної суспільної небезпеки посягань на основи національної безпеки нашої держави, що, у свою чергу, обумовлює необхідність активізації наукових розробок у цьому напрямку та здійснення інших системних заходів на всіх рівнях, які регулюють сферу запобігання та протидії у тому числі кримінальним правопорушенням, пов'язаних із прийняттям пропозиції, обіцянки або одержанням неправомірної вигоди службовою особою.

Література:

1. Фіалка М. І. До проблеми визначення змісту терміна «кримінологічна характеристика злочинності». *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2015. № 1 (9). С. 237-246.

2. Гончарук Г. О. Криміналістична характеристика пропозиції, обіцянки або надання неправомірної вигоди: предмет злочину. *Юридична наука*. 2020. № 1(100). С. 19-25.

3. Таркан О. М. Методика розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою органу поліції: Дис. ... доктора філософії. Харків: Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2021. 244 с.